

Benchmarkrapport BDO '26: Gemeenten begroten ambitieus, maar uitvoering stokt; gevolgen voor groen liggen op de loer

Huishoudboekje van gemeenten oogt gezond, maar volgens BDO verhullen de cijfers een groeiend probleem van uitgestelde uitvoering en oplopende ambities

Het jaarlijkse Benchmarkrapport Nederlandse Gemeenten van accountants- en advieskantoor BDO laat een opvallend beeld zien. Het huishoudboekje van gemeenten oogt op papier gezond, maar schijn kan ook hier bedriegen. Een belangrijk deel van de financiële overschotten ontstaat doordat plannen en investeringen niet of later worden uitgevoerd. Volgens BDO zit het probleem daarbij vooral in uitvoeringskracht en het maken van keuzes. Juist voor groenbeheer kan dat gevaarlijk uitpakken.

Auteur: Hein van Iersel

BELEID & JURIDISCH

Marc Steehouwer

Uit het BDO-benchmarkrapport blijkt dat Nederlandse gemeenten over 2024 gezamenlijk bijna 2 miljard euro overhielden. Tegelijk verwachten veel gemeenten de komende jaren juist tekorten, mede doordat het ravijnjaar feitelijk gedeeltelijk is doorgeschoven van 2026 naar 2028. Volgens Marc Steehouwer, partner bij BDO en voorzitter van de branchegroep Overheid, zit daar een belangrijke verklaring achter. 'Gemeenten begroten vaak ambitieuzer dan zij daadwerkelijk kunnen uitvoeren,' zegt Steehouwer. 'Gemeenten nemen veel plannen op in de begroting, maar krijgen ze niet allemaal gerealiseerd. Vergunningstrajecten duren langer, aanbestedingen lopen vertraging op en de beschikbare ambtelijke capaciteit is beperkt,

onder andere als gevolg van het toenemende takenpakket dat vanuit het Rijk bij gemeenten wordt belegd. Daardoor schuiven projecten automatisch door.' Dat leidt tot een vertekend beeld. Op papier ontstaan overschotten, terwijl in werkelijkheid werk blijft liggen. 'Het probleem is niet dat gemeenten te veel geld hebben, maar vooral dat zij niet in staat zijn alles uit te voeren wat ze willen doen.'

Ravijnjaar blijft boven de markt hangen

Het rapport laat zien dat het zogenoemde ravijnjaar 2026 minder diep lijkt dan gevreesd. Het Rijk schoof verschillende bezuinigingen door en voegde incidenteel extra geld toe aan het gemeentefonds. Daarmee werd de acute druk tijdelijk verminderd. Volgens Steehouwer verandert dat weinig aan het onderliggende probleem. 'De spanning tussen taken en middelen blijft bestaan. Gemeenten hebben nog steeds meer ambities dan uitvoeringskracht.' Juist daarom zou het – aldus Steehouwer – goed zijn dat gemeenten de komende jaren scherper gaan kijken naar prioriteiten. Nieuwe colleges krijgen straks te maken met dezelfde combinatie van hoge ambities, personeels tekorten en oplopende maatschappelijke opgaven. Dat kan ook zichtbaar worden in de openbare ruimte. Steehouwer verwacht niet direct een grote kaalslag, maar mogelijk wel een versobering. 'Gemeenten kunnen ervoor kiezen om onderhoudsniveaus aan te passen. Bijvoorbeeld minder maaien of later vervangen.'

Groenonderhoud relatief makkelijk aan te passen

Voor de groensector is vooral relevant dat onderhoud van de openbare ruimte relatief eenvoudig kan worden aangepast. In tegenstelling tot bijvoorbeeld het hoofdpijndossier Jeugdzorg kent groenonderhoud geen wettelijke open-einderegeling. Daardoor ontstaat ruimte om op kwaliteit of frequentie te beknibbelen. Steehouwer noemt het verlagen van onderhoudsniveaus daarom een reële optie.

'Je kunt besluiten om minder vaak te maaien of bepaalde delen extensiever te beheren. Daar kun je als college ook inhoudelijk argumenten voor geven, bijvoorbeeld vanuit biodiversiteit.' Volgens hem betekent dat niet automatisch dat gemeenten minder groen willen, zeker niet met het oog op klimaatadaptatie, die aandacht vraagt. Gemeenten zullen steeds vaker moeten bepalen welke ambities nog realistisch uitvoerbaar zijn. 'En groen zit dan in de gevarenzone.'

Vergroening

Die discussie raakt ook investeringen in de openbare ruimte. Veel gemeenten hebben daar ambitieuze plannen voor, maar lopen in de uitvoering tegen grenzen aan. Van veel van die ambities kun je je volgens Steehouwer afvragen of overheden wel een realistisch beeld hebben van de uiteindelijke kosten. Hij noemt in dat verband verduurzaming van maatschappelijk vastgoed, klimaatadaptatie, waarvan de impact en omvang voor veel gemeenten nog onvolledig in beeld zijn, en onderhoud van het wegennet dat vooruitgeschoven wordt. 'Bij veel van die thema's lopen we nu al hopeloos achter. Door verder uitstel kan de rekening uiteindelijk alleen maar hoger worden.'

Meer realisme in begrotingen

Een belangrijk punt in het BDO-rapport is dat gemeenten realistischer moeten gaan begroten. Nu worden investeringen vaak volledig opgenomen in meerjarenbegrotingen, terwijl vooraf al duidelijk is dat niet alles tegelijk uitvoerbaar is. Volgens Steehouwer leidt dat tot planningsoptimisme. 'Gemeenten begroten alsof alle projecten doorgaan, terwijl iedereen eigenlijk weet dat dat niet realistisch is.' BDO zou daarom graag zien dat gemeenten realistischer gaan ramen en vooral scherper prioriteren. Niet alleen financieel, maar ook inhoudelijk. Welke projecten zijn echt noodzakelijk? Wat kan later? En wat kan of hoeft misschien helemaal niet meer? Volgens Steehouwer is dat ook nodig. 'Je kunt wel ambities blijven stapelen, maar uiteindelijk moet het ook uitvoerbaar zijn.' Volgens Steehouwer vraagt dat ook om bestuurlijk leiderschap. 'Moeilijke keuzes durven maken hoort daar ook bij. Het gaat niet alleen om geld, maar ook om leiderschap.'

Op papier ontstaan overschotten, terwijl in werkelijkheid werk blijft liggen.

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!